

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. vasario 17 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gedimino Sagačio, Antano Simišio (kolegijos pirmininkas) ir Algirdo Taminsko (pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Svirka“ kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 26 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Svirka“ ieškinį atsakovei Švenčionių rajono savivaldybės administracijai dėl įsakymo dalies panaikinimo ir skolos priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl vežėjo teisės gauti kompensaciją už jo patirtas išlaidas (negautas pajamas) dėl keleiviams taikytų važiavimo lengvatų ir nuostolių, patirtus vykdant įsipareigojimus, kylančius iš keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų teikimo, kai keleivių vežimo sutartis pripažinta niekine.
2. Ieškovė UAB „Svirka“ prašė:
  - 2.1. pripažinti neteisėtai ir negaliojančiais Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr. A-292 1 ir 2 punktus;
  - 2.2. priteisti iš atsakovės Švenčionių rajono savivaldybės administracijos 12 642,58 Eur skolos, 460,19 Eur delspinigių ir 5 proc. palūkanų.
3. Ieškovė nurodė, kad teikė atsakovei keleivių vežimo paslaugas pagal su ja sudarytą 2013 m. birželio 7 d. keleivių vežimo vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutais sutartį. Atsakovė, vadovaudamasi sutartimi ir teisės aktų nuostatomis, kompensavo ieškovei patirtas išlaidas, kurių nepadengdavo gautos pajamos už autobusų keleiviams parduotus bilietus, nes ši paslauga viešoji. Atsakovė, nustačiusi, kad ieškovė nepateikė tam tikrų reisų vairuotojo-konduktoriaus kasos aparato ataskaitų, nusprendė, jog ji paslaugas teikė veždama keleivius ne visais maršrutais ir ne visais reisais, 2016 m. balandžio 27 d. priėmė įsakymą dėl sankcijų ieškovei taikymo ir nusprendė ne tik nekompensuoti nuostolių sumos, bet ir sutarties pagrindu papildomai skirti 3301,44 Eur baudą. Ieškovė mano, kad šis įsakymas surašytas nepagrįstai ir neteisėtai, todėl prašė panaikinti įsakymo 1 ir 2 punktus, iš atsakovės priteisti nesumokėtą sumą. Vilniaus apygardos teismas įsiteisėjusia nutartimi šalių sutartį pripažino niekine ir negaliojančia, nes sudarydama šią sutartį atsakovė pažeidė Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnį. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba pripažino, kad savivaldybė atliko neteisėtus veiksmus, ieškovė jokių neteisėtų veiksmų neatliko. Atsakovė įsakymu skiria baudą sutarties pagrindu, tačiau sutartis niekinė, todėl atsakovė jos pagrindu baudų paskirti negalėjo. Nustačius, kad sutartis niekinė ir restitucija negalima dėl to, kad buvo suteiktos paslaugos, atsiskaitymo pareiga išlieka remiantis neteisėto praturtėjimo institutu. Ieškovė reikalavimą dėl delspinigių kildina iš sutarties normų, reikalavimą dėl skolos – iš neteisėto praturtėjimo normų.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus regiono apylinkės teismas 2019 m. lapkričio 27 d. sprendimu ieškinį patenkino iš dalies: pripažino Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. balandžio 27 d. įsakymą negaliojančiu, kitą ieškinio dalį atmetė.
5. Teismas nustatė, kad:
  - 5.1. 2013 m. birželio 7 d. šalys sudarė Keleivių vežimo vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutais sutartį Nr. J-198, kuria ieškovė įsipareigojo teikti keleivių vežimo paslaugas atsakovės nustatytais vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutais pagal savivaldybės išduotus leidimus, patvirtintus eismo tvarkaraščius ir sutarties šalių prisiimtus įsipareigojimus, o atsakovė – teisės aktuose nustatyta tvarka kompensuoti ieškovei patirtas išlaidas (negautas pajamas) dėl keleiviams taikytų važiavimo lengvatų bei nuostolių, patirtus vykdant keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus;
  - 5.2. 2016 m. kovo 24 d. atsakovės Mokesčių ir turto skyrius surašė ieškovės aptamaujamų vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutų Švenčionys–Svitališkė–Švenčionys, Pabradė–Prienai–Pabradė ir Švenčionys–Pabradė–Vilnius–Pabradė–Švenčionys patikrinimo aktą;
  - 5.3. 2016 m. balandžio 27 d. Švenčionių rajono savivaldybės administracijos (atsakovės) direktorius minėto patikrinimo akto pagrindu priėmė ginčijamą įsakymą Nr. A-292 „Dėl sankcijų vežėjui UAB „Svirka“ skyrimo“, kurio 1 punktu ieškovei paskyrė šias sankcijas:
    - 1.1. Išskaičiuoti (išreikalauti) nepagrįstai išmokėtą 6923,90 Eur dydžio nuostolių kompensaciją (dėl neįvykdytų reisų ir nesilaikant eismo tvarkaraščių įvykdytų reisų);
    - 1.2. Nekompensuoti (neišmokėti) nepagrįstai prašomų atlyginti 2417,24 Eur dydžio nuostolių (dėl neįvykdytų reisų ir nesilaikant eismo

tvarkaraščio įvykdytų reisų);

- 1.3. Skirti po 28,96 Eur dydžio baudą už kiekvieną pažeidimą (maršrute Švenčionys–Pabradė–Vilnius–Pabradė–Švenčionys nesilaikant eismo tvarkaraščio įvykdyti 103 reisai, maršrute Švenčionys–Svitališkė–Švenčionys neįvykdytas 1 reisas, maršrute Pabradė–Prienai–Pabradė neįvykdyti 10 reisų, iš viso – 114 reisų). Bendra baudų suma – 3301,44 Eur“;
- 5.4. įsakymo 2 punktu pavedė Buhalterijos apskaitos skyriui atlikti įsakymo 1.1 ir 1.3 punktuose nurodytas išskaitas iš numatomos už 2016 m. gegužės mėn. ir vėlesnius ataskaitinius mėnesius ieškovei mokėtinos kompensacijos, iki bus išskačiuota visa suma;
- 5.5. Vilniaus regiono apylinkės teismas 2018 m. kovo 6 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-264-617/2018 pagal ieškovės ieškinį atsakovei dėl sutarties kainos pakeitimo, šalių 2013 m. birželio 7 d. sutartį pripažino niekine ir negaliojančia nuo jos sudarymo momento. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. vasario 19 d. nutartimi šį sprendimą paliko nepakeistą. Šioje civilinėje byloje teismai nustatė, kad Konkurencijos taryba 2015 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. 2S-7/2015 pripažino Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2013 m. balandžio 30 d. sprendimo Nr. T-106 „Dėl keleivių vežimo vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutais sutarties“ 1 ir 2 punktus ir šio sprendimo pagrindu bylos šalių 2013 m. birželio 7 d. sudarytą sutartį pažeidžiančiais Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus;
- 5.6. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. birželio 4 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-671-910/2019 pagal ieškovės ieškinį atsakovei dėl įsakymo pripažinimo negaliojančiu ir nuostolių atlyginimo (dėl tos pačios sutarties vykdymo, tik dėl kito laikotarpio – ieškovė prašė pripažinti negaliojančiu 2016 m. gruodžio 29 d. įsakymą paskirti jai sankcijas už 2016 m. gegužės mėn. neįvykdytus reišus, taip pat priteisti iš atsakovės skolą ir delspinigius) konstatavo, kad, įsiteisėjusio teismo sprendimu pripažinus šalių sudarytą sutartį niekine ir negaliojančia nuo jos sudarymo momento, sutartyje įtvirtintos prievolės nesaisto ginčo šalių, t. y. ieškovė ginčo laikotarpiu neprivalėjo vykdyti sutartyje nustatytų pareigų, o atsakovė neturėjo teisės už patikrinimo metu nustatytus sutarties pažeidimus skirti ieškovei sankcijas.
6. Teismas vertino, kad niekine pripažintos sutarties pagrindu sutarties šaliai negalėjo būti taikomos sankcijos, todėl atsakovės 2016 m. balandžio 27 d. įsakymas skirti ieškovei sankcijas yra neteisėtas.
7. Ieškovė nepateikė įrodymų, patvirtinančių, kad patikrinimo akte nurodytus reišus ji įvykdė. Mokinių nemokamo važiavimo keleiviniu transportu ataskaitose pateikiami duomenys apie mokinių lankomumą kiekvieną mėnesį, nenurodant duomenų, kiek mokinių ir kokių transportu kiekvieną dieną atvyko į mokyklą. Šie duomenys, nesant kitų įrodymų, nepakankami pagrįsti ieškovės nurodomai aplinkybei, kad ji įvykdė patikrinimo akte nurodytus kaip neįvykdytus reišus. Be to, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1997 m. gruodžio 1 d. įsakymu patvirtintose Keleiviniame kelių transporte naudojamų bilietų ūkio taisyklėse, reglamentuojančiose visų Lietuvos Respublikos keleivinio kelių transporto vežėjų bilietų ir kvitų naudojimo ir atsiskaitymo už juos tvarką, nustatyta, kad asmuo, dirbantis su bilietų kasos aparatu, privalo: įjungti bilietų kasos aparatą ir patikrinti jo darbą (5.12.2 punktas), pamainos pabaigoje grąžinti nulinius kvitus (fiskalines ataskaitas) (5.12.4.1 punktas), pamainos pabaigoje grąžinti įformintą pamainos metu naudotą bilietų kontrolės lapą (5.12.4.2 punktas), todėl kasos aparatų ataskaitų pagrindu galima nustatyti, kada ir kokie reisai buvo vykdomi. Ieškovė tokių duomenų apie aptariamus reišus nepateikė. Dėl neįvykusių reisų pranešimų buvo gavusi savivaldybė.
8. Nustatęs, kad ieškovė ginčijamų reisų neįvykdė, teismas vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-89-378/2019, 47, 52, 53 punktuose esančiais išaiškinimais ir nusprendė, kad nėra pagrindo konstatuoti, jog atsakovė gavo tam tikras nematerialias gėrybes ir nepagrįstai praturtėjo. Dėl to ieškovės reikalavimą dėl skolos ir delspinigių priteisimo atmetė kaip nepagrįstą.
9. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės apeliacinį skundą, 2020 m. gegužės 26 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
10. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, išnagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. e2A-671-910/2019](#) pateikti išaiškinimai, kad niekine pripažintoje sutartyje įtvirtintos prievolės nesaisto ginčo šalių, turi prejudicinę reikšmę šiai nagrinėjamai bylai. Tai, be kita ko, reiškia, kad ieškovė neįgijo teisės reikalauti iš atsakovės kompensuoti nuostolius, patirtus teikiant keleivių vežimo paslaugas imperatyvioms įstatymo nuostatomis prieštaraujančios sutarties pagrindu. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. gegužės 31 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-671-910/2019](#) nusprendė, kad ieškovė, kaip savo srities profesionalė, turinti ilgametę keleivių vežimo paslaugų teikimo patirtį, toliau teikdama paslaugas pagal sutartį, kuri įsiteisėjusio Konkurencijos tarybos 2015 m. birželio 30 d. nutarimu pripažinta pažeidžiančia imperatyvią Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio nuostatą, bei nepaisydama Konkurencijos tarybos leidimo sutartį vykdyti ne ilgiau nei pusę metų, prisiėmė riziką, kad, kilus ginčui dėl sutarties vykdymo, apribos ar net eliminuos savo galimybę pažeistas teises ginti remdamasi sutarties nuostatomis. Nurodyti teismo išaiškinimai aktualūs ir šiai bylai, nes ieškovė prašo priteisti skolą tuo pačiu pagrindu, tik už kitą laikotarpį. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad ieškovė nepagrįstai reikalauja iš atsakovės kompensuoti nuostolius, patirtus teikiant keleivių vežimo paslaugas imperatyvioms įstatymo nuostatomis prieštaraujančios sutarties pagrindu, ir sumokėti sumas, kurios buvo išskačiuotos iš numatytos už kitą ataskaitinį mėnesį (kitus ataskaitinius mėnesius) išmokėti kompensacijos.
11. Teisėjų kolegija taip pat sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovė neįrodė, jog visus atsakovės 2016 m. kovo 24 d. patikrinimo akte nurodytus reišus įvykdė tinkamai. Priešingai nei nurodo ieškovė, Keleiviniame kelių transporte naudojamų bilietų ūkio taisyklės nėra rekomendacija vežėjui. Jose aiškiai nurodyta, kokius veiksmus privalo atlikti vežėjas, dirbdamas su kasos aparatu, ir kokius dokumentus parengti pamainos pabaigoje. Taisyklės nenustato išimčių, kai vežėjas gali nesilaikyti nurodytų punktų. Todėl nepagrįsti ieškovės teiginiai, kad ji neprivalo spausdinti kasos konduktoriaus ataskaitų paslaugų (vežimo) teikimo atveju, kai tokiomis paslaugomis naudojasi nemokamai vežami moksleiviai. Be to, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2006 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. 3-62 patvirtintų leidimų vežti keleivius reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais išdavimo taisyklių (toliau – Leidimų vežti taisyklės) 29 punkte įtvirtinta, kad vežėjas privalo vežti keleivius nustatytu maršrutu, laiku ir dažnumu, nurodytais leidime ir tvarkaraštyje; vežėjai, vežantys keleivius reguliaraus susisiekimo maršrutais, privalo atsiskaityti leidimą išdavusiai kompetentingai įstaigai nustatyta tvarka. Ieškovė nurodytų ataskaitų neteikė ir tai pripažįsta, tačiau nurodo, kad kiti įrodymai byloje patvirtina, jog vežimo paslaugos pagal šalių sudarytą sutartį buvo teikiamos.
12. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas pagrįstai nesivadovavo Mokinių nemokamo važiavimo keleiviniu transportu ataskaitomis kaip įrodančiomis ieškovės paslaugų teikinį už prašomą priteisti sumą. Priešingai, byloje pateiktų įrodymų (Švenčionių rajono Pabradės „Žeimenos“ gimnazijos 2016 m. vasario 25 d. raštas, gyventojų skundai, Švenčionių autobusų stoties 2016 m. kovo 17 d. pranešimas) visuma leidžia daryti labiau tikėtiną išvadą, kad ieškovė vežimo paslaugas teikė netinkamai, o patikrinimo akte užfiksuoti pažeidimai atitinka tikrovę.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

13. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. gegužės 26 d. nutartį ir Vilniaus regiono apylinkės teismo 2019 m. lapkričio 27 d. sprendimo dalį dėl skolos priteisimo ir priimti naują sprendimą – priteisti iš atsakovės 12 642,58 Eur skolos, 460,19 Eur delspinigių ir 5 proc. palūkanų. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
- 13.1. Teismai pripažino įsakymą, kuriuo buvo nuspręsta ieškovei neišmokėti 12 642,58 Eur sumos, negaliojančiu, tačiau padarė esminį

teisės pažeidimą, netaikydami restitucijos (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir [CK](#)) 6.145 straipsnio 1 dalis). Įsakymas laikytinas vienašaliu sandoriu, todėl, pripažinus jį negaliojančiu, privalėjo būti taikoma restitucija. Panaikinus įsakymą neliko teisinio pagrindo atsakovei neįmokėti ieškovei įsakyme nurodytų piniginių sumų, todėl jos turėjo būti iš atsakovės priteistos. Įsakymu, *inter alia* (be kita ko), ieškovei buvo skirta 3301,44 Eur bauda sutarties 12.4 punkto pagrindu, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad sutartis buvo pripažinta niekine, darytina išvada, kad atsakovė neturėjo jokio teisinio pagrindo skirti baudą ieškovei šios sutarties pagrindu. Teismai tik formaliai panaikino įsakymą, bet realių sukelėtų pasekmių klausimo (faktiškai skirtos sankcijos sumos sugrąžinimo ieškovei) nesprendė. Tokiu būdu teismas priėmė prieštaringą teismo sprendimą: viena vertus, pats teismas savo sprendimą motyvavo *ex injuria jus non oritur* (iš neteisės teisė nekyla) principu; kita vertus, teismas, atsisakydamas priteisti iš atsakovės skolą, pats savo sprendimu įtvirtino padėtį, kai ieškovė atitinkamų lėšų negavo neteisėto ir teismo panaikinto įsakymo pagrindu. Atsakovė iš esmės ieškovei pritaikė civilinę atsakomybę: įsakymu taikė baudą bei papildomai nusprendė susigrąžinti jau sumokėtas sumas ir atsisakė atskaityti pagal sutartį. Įvertinus tai, kad teismai įsakymą pripažino negaliojančiu, turėjo būti padaryta išvada, kad ir civilinė atsakomybė atsakovei buvo taikoma neteisėtai, todėl buvo būtina grįžti į *status quo* (pradinę) padėtį ir ieškovei priteisti neteisėtu įsakymu sulaikytas sumas.

- 13.2. Teismai sutartį taikė ir aiškino skirtingai, priklausomai nuo subjekto: atsisakė taikyti sutarties nuostatas, kurios leistų apginti ieškovės teises ir interesus, tačiau taikė nuostatas, kurios leistų apginti atsakovės teises ir interesus. Teismai neįvertino aplinkybės, kad pati atsakovė vykdė sutartį: priėmė ieškovės teikiamas keleivių vežimo paslaugas, atsisakė su ieškove, reikalavo iš ieškovės tinkamai vykdyti sutartį bei nesinė jokių veiksmų dėl sutarties nutraukimo. Tai patvirtina, kad abi šalys vykdė neteisėtą sutartį, todėl, atsakovei neprieštaraujant dėl sutarties pagrindu teikiamų keleivių vežimo paslaugų, jai kyla pareiga atskaityti su ieškove už suteiktas paslaugas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-7-89-378/2016 išaiškinta, kad tais atvejais, kai sutartis, kurios pagrindu buvo suteiktos paslaugos, pripažįstama niekine, paslaugų teikėjas turi teisę gauti atlygį už faktiškai suteiktas paslaugas. Nors kasacinis teismas šį išaiškinimą pateikė dėl viešojo pirkimo sutarčių, pagal analogiją tokie patys išaiškinimai turėjo būti padaryti ir šioje byloje. Atsižvelgiant į kasacinio teismo išaiškinimus, apeliacinės instancijos teismo išvada, kad ieškovė neįgijo teisės reikalauti iš atsakovės kompensuoti nuostolius, patirtus teikiant keleivių vežimo paslaugas yra nepagrįsta ir prieštaraujanti suformuotai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikai. Ieškovei įrodžius nepagrįsto praturtėjimo sąlygas (teismai nenustatė, kad neegzistuoja kuri nors nepagrįsto praturtėjimo sąlyga) bei pateikus duomenis apie analogiškų sandorių vertę, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai privalėjo vadovautis suformuota kasacinio teismo praktika.
- 13.3. Ieškovė teismo prašė taikyti *contra spoliatorem* principą tų dokumentų, kurie turi būti privalomai surašomi pagal teisės aktus, atžvilgiu. Ieškovės prašytuose išreikalauti dokumentuose turėjo būti pirminiai duomenys apie sutarties vykdymo aplinkybes: nurodyti ieškovės autobusų eismo registravimo lapai, registruojami gyventojų gauti nusiskundimai; žymima, kada ieškovė neįvykdė konkrečių reisų; ieškovei teikiami kas mėnesiniai pranešimai apie nutrauktus reisus bei nereguliarių autobusų eismą (Autobusų stočių veiklos nuostatų 19 punktas). Šie prašyti įrodymai galėjo ir turėjo būti pirminiai (ar net vienintelis patikimas) duomenys apie ieškovės tariamai netinkamai suteiktas keleivių vežimo paslaugas. Teisės doktrina pripažįsta *contra spoliatorem* prezumpciją, kuri reiškia, kad, šaliai nepateikus įrodymo ar atsisakius jį pateikti, reikia laikyti egzistuojant tai šaliai pačius nepalankiausius faktus, kuriuos tas nepateiktas įrodymas būtų patvirtinęs. Įvertinus aplinkybę, kad atsakovė 2018 m. liepos 12 d. sutiko pateikti prašomus išreikalauti įrodymus, tačiau vėliau šių įrodymų nepateikė, principo *contra spoliatorem* taikymas reikštų išvadą, kad atsakovė nepateikė patikimų duomenų, galinčių patvirtinti netinkamą sutarties vykdymą. Atsižvelgiant į tai, kad informacija apie ieškovės tariamai netinkamai teikiamas paslaugas pirmiausia turėjo būti privalomai užfiksuota prašomuose išreikalauti dokumentuose (kurių atsakovė į bylą nepateikė), darytina išvada, jog atsakovė neįrodė, kad keleivių vežimo paslaugos buvo teikiamos su trūkumais. Būtų tikslinga išplėtoti *contra spoliatorem* doktriną pažymint, kad šaliai nepateikus ar atsisakius pateikti įrodymą, kuris turi būti privalomai surašomas, apskaitomas ir saugomas pagal teisės aktų nuostatas, reikia laikyti egzistuojant tai šaliai pačius nepalankiausius faktus, kuriuos tas nepateiktas įrodymas būtų patvirtinęs.
- 13.4. Teismai, konstatavę ieškovės tariamai netinkamą sutarties vykdymą, rėmėsi iš esmės pavieniais bei chaotiškais įrodymais (elektroniniais laiškais ir kitais pavieniais dokumentais, kurių patikimumu abejotina), iš kurių nėra įmanoma nustatyti, kokiais tiksliai maršrutais ir reisiais (ne)buvo vykdomas sutartyje nustatytų paslaugų teikimas. Teismai padarė neteisingas išvadas, jog Mokinių nemokamo važavimo keleiviniu transportu atskaitose esantys duomenys patvirtina neva ne ieškovės nuvežtų, bet faktiškai atvykusių į mokyklą mokinių skaičių. Tokia išvada prieštarauja patiems rašytiniams įrodymams, kuriuose aiškiai nurodyta, jog nurodomas tik ieškovės transportu į mokyklą nuvežtų mokinių skaičius. Teismai netinkamai vertino byloje esančius įrodymus, neįsigilino į mokinių nemokamo važavimo keleiviniu transportu atskaitų turinį, netinkamai atskleidė minėtų dokumentų esmę.
14. Atsakovė atsilepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti ir skundžiamus teismų procesinius sprendimus palikti nepakeistus; priteisti patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsilepimas į kasacinį skundą yra grindžiamas tokiais argumentais:
- 14.1. Tiek fakto, tiek teisės prasme kasaciniame skunde pateikiami samprotavimai arba nėra susiję su ieškovės reikalavimais civilinėje byloje, arba yra keliami naujai, arba į juos išsamiai buvo atsakyta. Bylą nagrinėję teismai vadovavosi skunde nurodoma kasacinio teismo praktika. Akivaizdu, kad ieškovė teikė paslaugas įsimtinai savo rizika ([CK](#) 6.242 straipsnio 3 dalis). Ieškovė turėjo suprasti, kad nesant sutarties, už veiklos sąnaudas (nuostolius teikiant vežimo paslaugas) apskritai negalėtų būti atlyginta. Kasacinio teismo praktikoje, aiškinant [CK](#) 6.720 straipsnio 6 dalį, nurodoma, kad: 1) asmuo, kuris pats neįvykdė sutarties (kaip pavyzdžiui, netinkamai suteikė paslaugas), apskritai neįgyja teisės reikalauti atlyginti nuostolių, kuriuos teikdamas paslaugas teikėjas galėjo patirti; 2) apskritai (net ir įvykdžius sutartinius įsipareigojimus, kaip, pavyzdžiui, paslaugas suteikus tinkamai) teisė reikalauti atlyginti nuostolius galėtų kilti tik dėl ypatingų aplinkybių, kurių neapima normali rizika, būdinga atitinkamai profesijai. Teismų praktikoje šiuo aspektu nurodoma, kad, pavyzdžiui, banko atveju, įprasta rizika laikoma asmens bankrotas, veiklos sutrikdymas, moratoriumas ir pan. (nors ir neįprasta ar nepageidaujama, tačiau neypatinga aplinkybė). Akivaizdu, kad verslo subjektas turėjo suprasti, ypač Konkurencijos taisybių konstatavus, kad sutartis pažeidžia Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus, kad teikdama paslaugas ieškovė apribos savo teisę reikalauti „veiklos sąnaudų“ kompensacijos, o teisė reikalauti atlyginti už paslaugas atsiranda tik tada, kada paslaugos yra faktiškai suteikiamos, laikantis teisės aktų reikalavimų (tinkamos kokybės). Bylą nagrinėję teismai vadovavosi ir rėmėsi įsiteisėjusiais prejudicinę reikšmę turinčiais sprendimais (nutartimis) kitoje civilinėje byloje Nr. e2A-671-910/2019 tarp tų pačių šalių iš esmės dėl to paties dalyko (teisinių ir faktinių santykių). Nepagrįsta būtų juos ignoruoti tiek fakto, tiek teisės prasme, t. y. materialaus teisinio rezultato prasme, priešingu atveju susidarytų situacija, kada teisinėje sistemoje egzistuočių iš esmės priešingų sprendimų dėl iš esmės tapačių teisinių santykių tarp tų pačių ginčo šalių. Kasacinio skundo argumentai netgi priešingi ieškinio reikalavimų (priteisti skolą, o ne taikyti restituciją, priteisti nepagrįstą praturtėjimą ar pan.) esmei ir ieškovės civilinėje byloje įrodinėtų aplinkybių visetui.
- 14.2. Ieškovė skunde akivaizdžiai paneigia savo pačios argumentaciją ir samprotavimus: vienoje skundo dalyje nurodo, kad teismai turėjo taikyti restituciją, kitoje – kad restitucija tokiu atveju netaikytina, o taikomos nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančios nuostatos. Sutarčiai esant *ab initio* (nu sudarymo momento) negaliojančiai nuostolių kompensavimas (ne apskritai atlyginimas už tinkamai suteiktas paslaugas) yra negalimas nei teisės, nei fakto prasme (nei nepagrįsto praturtėjimo, nei restitucijos, nei kokia nors kita forma). Ieškovė skunde kelia klausimą, ar pagrįsta netesybės skaičiuoti niekinės sutarties pagrindu, taip pat teismo prašo tenkinus skundą priteisti netesybės būtent negaliojančios sutarties pagrindu. Šiuo aspektu toks ieškovės elgesys yra ne kas kita, kaip akivaizdus piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis ir sąmoningas kasacinio teismo klaidinimas.
- 14.3. *Contra spoliatorem* taisyklių taikymas jau yra aiškiai išplėtotas kasacinio teismo praktikoje ir atsakovės atžvilgiu nagrinėjant civilinę bylą nebuvo jokio pagrindo šių taisyklių taikyti, prieiti kasaciniame skunde pateikiamų samprotavimų. Nagrinėjant civilinę bylą buvo nustatyta (tai pripažįsta ir patvirtina ieškovė), kad ieškovė nepateikė visų patikrinimo akte nurodytų maršrutų (reisų) vairuotojo

konduktoriaus kasos aparatų ataskaitų. Teisės aktai neginčijamai nustatė pareigą ieškovei pateikti tinkamas visų įvykdytų reisų keleivių vežimo vairuotojo konduktoriaus kasos aparato ataskaitas, kurios iš esmės teisine prasme ir galėtų būti patikimas ir pagrįstas įrodymas, jog ieškove atitinkamus reišus realiai buvo įvykdžiusi. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 12, 178 straipsniai būtent ieškove, reikalaujančią iš atsakovės priteisti skolą bei delspinigius, įpareigoja įrodyti tokią teisę sukuriančius faktus. Įrodinėjimo pareiga negali būti apkeičiama, kad atsakovė turėtų ir pagrįsti ieškovės argumentus, ir kartu juos paneigti, o ypač prisidengiant savotiškai ieškovės aiškinama *contra spoliatorem* taisykle. Šiprezumpcija byloje galėjo būti taikoma tik ieškovei (kuri sąmoningai nesilaikė teisės aktų nuostatų ir nepateikė imperatyviai privalomų duomenų, t. y. vairuotojo-konduktoriaus kasos ataskaitų).

14.4. Ieškovės reikalavimams sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-671-910/2019: 1) turėjo prejudicinę (ne tik fakto, bet ir teisinių santykių kvalifikavimo ir pasekmių vertinimo prasme) ir *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galią; 2) apeliacinės instancijos teismo pagrįstai buvo vertinamas ir kaip horizontalusis precedentas. Ieškove ne tik neturi teisės reikalauti skolos iš atsakovės remdamasi nepagrįsto praturtėjimo institutu – reikalaujamos priteisti sumos (neįrodžius, jog apskritai paslaugos buvo suteiktos) iš esmės traktuotinos kaip ieškovės veiklos sąnaudos teikiant paslaugas. Tokiu atveju, remiantis [CK](#) 6.720 straipsnio 6 dalimi ir sutarčiais esant *ab initio* negaliojančiai (atitinkamų nuostatų dėl nuostolių vykdančias paslaugas atlyginimo neįtvirtinant sutartyje, nes jos nėra, ir jokių pasekmių iš jos kilti negali), ieškove negalėtų reikalauti priteisti veiklos nuostolių, kurių atsiradimo riziką ji buvo prisiėmusi, atlyginimo. Bylą nagrinėję teismai tinkamai taikė ir aiškino nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančias teisės normas, teisingai konstatavo, kad byloje neegzistuoja būtinųjų sąlygų taikyti nepagrįsto praturtėjimo institutą, taip pat nenukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, o ja tinkamai vadovavosi.

14.5. Ieškovės veiksmų neteisėtumą ir sistemiskumą neginčijamai pagrindžia *ipso facto* (savaime) sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-671-910/2019, kurioje buvo konstatuoti ieškovės neteisėti veiksmai teikiant paslaugas, tiksliau paslaugų nesuteikimo faktas (už kitą laikotarpį) ir sisteminiai tų pačių teisės aktų pažeidimai. Ieškove savo reikalavimus kildino iš savo akivaizdžiai neteisėtų, sistemingų veiksmų, tai lemia bendrojo principo, kad iš neteisės teisė nekyla (lot. *ex injuria jus non oritur*), akivaizdų ignoravimą ir suponuoja ieškovės reikalavimų nepagrįstumą. Teismai visiškai pagrįstai, vadovaudamiesi [CPK 185 straipsnio](#) nuostatomis, iš įrodymų visumos, gautos iš skirtingų šaltinių, nustatė, kad ieškove visų patikrinimo akte nurodytų reisų apskritai neįvykdė.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl vežėjo teisės gauti kompensaciją už jo patirtas išlaidas (negautas pajamas) dėl keleiviams taikytų važiavimo lengvatų ir nuostolių, patirtus vykdančias įsipareigojimus, kylančius iš keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų teikimo, kai keleivių vežimo sutartis pripažinta niekine

15. [CK](#) 1.80 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad imperatyviosioms įstatymo normoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja. Tai, kad sandoris negalioja *ab initio*, reiškia, kad jis jo šalims nesukuria teisinių padarinių, išskyrus tuos, kurie susiję su jo negaliojimu. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad sandorio pripažinimas niekiniu dėl prieštaravimo imperatyviosioms įstatymo normoms iš esmės reiškia konstatavimą, kad jis *de jure* (teisiskai) neegzistuoja ([CK](#) 1.78 straipsnio 1 dalis). Tokiu atveju teismai sprendžia dėl negaliojančio sandorio padarinių (restitucijos) ar dėl kitų pagrindų atsiradusios šalių tarpusavio prievolės (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-564-469/2015 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką). Pagal bendrąją taisyklę niekiniai sandoriai negalioja *ab initio*, tačiau tai savaime nereikšmia, kad įvykę juridiniai faktai nesukėlė jokių pasekmių. Iš esmės ir niekiniai sandoriai sukelia tam tikrus materialius (faktinius) padarinius, kadangi net ir niekiniai sandoriai jau galėjo būti įvykdyti, nes jų pagrindu galėjo būti perleistas turtas ar suteiktos paslaugos.

16. Sandorį pripažinus negaliojančiu nė viena jo šalis negali nieko įgyti ar sutaupyti kitos sandorio šalies sąskaita (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 6 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-53-701/2016, 13 punktą). Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad [CK](#) šeštojoje knygoje įtvirtintos restitucijos taisyklės ([CK](#) 6.147–6.151 straipsniai) yra labiausiai pritaikytos tiems atvejams, kai šalys negaliojančio sandorio pagrindu abipusiškai apsikėitė tam tikru turtu (gėrybėmis), o pats sandoris pripažintas negaliojančiu *ab initio*, – tokiais atvejais turtas gali ir turi būti grąžintas natūra, išskyrus atvejus, kai tai neįmanoma arba sukeltų didelį nepatogumų šalims – tuomet restitucija atliekama sumokant ekvivalentą pinigais. Tačiau kai pagal negaliojančių pripažintą sandorį šalys pagal suderėtas sąlygas nėra abipusiškai apsikėitusios materialiomis ar nematerialiomis vertybėmis, nekyla pagrindo šioms subjektams taikyti restitucijos kaip niekinio sandorio padarinio. Tokiu atveju sprendina dėl subsidarių teisės gynbos būdų, t. y. dėl kitais pagrindais atsiradusios prievolės, *a fortiori* (ypač) nepagrįsto praturtėjimo ([CK 6.242 straipsnis](#)) ar be pagrindo įgyto turto grąžinimo ([CK 6.237 straipsnis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-89-378/2016, 45–46 punktai).

17. Vilniaus regiono apylinkės teismo 2018 m. kovo 6 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-264-617/2018 nustatytas turintis prejudicinę reikšmę faktas, kad šios bylos šalių 2013 m. birželio 7 d. Keleivių vežimo vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutais sutartis, kurios pagrindu ieškove prašo priteisti iš atsakovės skolą ir delspinigius, yra niekinė. Remiantis pirmiau pateiktais išaiškinimais, paslaugų sutarties pripažinimas niekine savaime nereikšmia, kad už pagal ją suteiktas paslaugas neturi būti atlyginta, nes tai reikštų vienos šalies nepagrįstą praturtėjimą (sutaupymą) kitos šalies sąskaita. Nagrinėjamos bylos atveju atsizvelgtina į niekine pripažintos šalių sutarties specifiką – ji buvo sudaryta atsakovei užtikrinant bendrus interesus tenkinančių keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų teikimą, dėl to sutartyje nustatytas specifinis atsiskaitymo už ieškovės teiktas keleivių vežimo paslaugas mechanizmas – sutartimi atsakovė įsipareigojo teisės aktuose nustatyta tvarka kompensuoti ieškovei patirtas išlaidas (negautas pajamas) dėl keleiviams taikytų važiavimo lengvatų, mokinių, vaikų globos įstaigų gyventojų nemokamo važiavimo autobusais ir nuostolių, patirtus vykdančias keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus (sutarties 3.2–3.4 punktai). Taigi atlygis už ieškovės paslaugas šiuo atveju nustatytas kompensacijų, apskaičiuojamų pagal Nuostolių, patirtų vykdančias keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, kompensacijos apskaičiavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2010 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 3-457, 5 punkte pateiktą formulę, forma.

18. Nagrinėjamoje byloje pripažintas negaliojančiu 2016 m. balandžio 27 d. Švenčionių rajono savivaldybės administracijos (atsakovės) direktoriaus įsakymas išskačiuoti iš ieškovės nepagrįstai išmokėtą 6923,90 Eur dydžio nuostolių kompensaciją, neišmokėti nepagrįstai prašomų atlyginti 2417,24 Eur dydžio nuostolių (dėl neįvykdytų reisų ir nesilaikant eismo tvarkaraščio įvykdytų reisų), taip pat paskirti 3301,44 Eur baudą. Pagal įsakymo 2 punktą 6923,90 Eur nepagrįstai išmokėtų kompensacijų ir 3301,44 Eur baudaturėjo būti išskačiuoti iš kompensacijų už 2016 m. gegužę ir vėlesnius mėn. Ieškovės įsitikinimu, panaikinus įsakymą, neliko teisinio pagrindo jai neišmokėti jame nurodytų sumų, todėl kasaciniu skundu ieškove prašo jas jai priteisti iš atsakovės kaip skolą ir delspinigius už pagal sutartį teiktas keleivių

vežimo paslaugas.

19. Teisėjų kolegija pažymi, kad nagrinėjamos bylos atveju įsakymo pripažinimas negaliojančiu savaime nelemia atsakovės pareigos išmokėti ieškovei jame nurodytas sumas, nes turi būti nustatyta, ar tam yra teisinis pagrindas. Dėl to byla nagrinėję teismai atskirai vertino ieškovei skirtų sankcijų ir jos teisės į įsakyme nurodytas nuostolių kompensacijas pagrįstumą. Taigi kasacinio skundo argumentai, kad teismas priėmė prieštarinę teismo sprendimą, panaikinęs įsakymą, tačiau atsisakęs priteisti iš atsakovės skolą, atmestini kaip nepagrįsti. Šioje byloje ieškovės reikalavimas dėl atsisakymo už paslaugas, teiktas pagal pripažintą niekinę sutartį, nagrinėtinas remiantis taisyklėmis, reglamentuojančiomis niekinio sandorio padarinių taikymą, ir tik nustatius, kad tokios sutarties pagrindu atsakovo užsakymu paslaugos faktiškai buvo suteiktos, taikytinos nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančios teisės normos ([CK 6.242 straipsnis](#)).
20. Kasacinio teismo praktikoje yra išskirtos tokios nepagrįsto praturtėjimo instituto taikymo sąlygos: 1) turi būti nustatyta, ar atsakovas yra praturtėjęs dėl ieškovo veiksmų; 2) turi būti nustatytas atsakovo praturtėjimą atitinkantis ieškovo turto sumažėjimas (atsakovas turi būti praturtėjęs ieškovo sąskaita); 3) turi būti priežastinis ryšys tarp ieškovo turto sumažėjimo ir atsakovo praturtėjimo; 4) atsakovo praturtėjimui neturi būti teisinio pagrindo (įstatymo, sutarties ir kt.); 5) nepagrįstas praturtėjimas turi egzistuoti pareiškiant ieškinį; 6) šalis, kurios turtas sumažėjo, neturi būti prisijusi nuostolių atsiradimo rizikos; 7) ieškovas turi negalėti apginti savo pažeistos teisės kitais gynybos būdais, t. y. nepagrįsto praturtėjimo institutu negalima taikyti kaip priemonės, kuria būtų siekiama išvengti kitų [CK](#) normų taikymo (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-288-611/2016](#), 67 punktą). Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog pirmiau įvardytos nepagrįsto praturtėjimo instituto taikymo sąlygos yra kumuliatyvios – bent vienos sąlygos nebuvimas eliminuoja galimybę taikyti šį teisių gynimo būdą pažeistai materialiajai subjektinei teisei apginti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-57-695/2020](#), 28 punktas).
21. Teisėjų kolegija pažymi, kad, siekiant šalių santykiams taikyti nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančias teisės normas, turi būti nustatyta, jog viena šalis iš kitos be teisinio pagrindo, *inter alia*, pripažinus jų sandorį negaliojančiu *ab initio*, gavo tam tikrą materialią ar nematerialią gėrybę. Nagrinėjamoje byloje tam, kad būtų pagrindas padaryti išvadą, jog atsakovė nepagrįstai praturtėjo, turi būti nustatyta, kad ieškovė suteikė atitinkamas keleivių pervežimo paslaugas.
22. Nagrinėjamu atveju 9341,14 Eur nuostolių kompensaciją ieškovei nebuvo išmokėta patikrinimo metu nustatius, kad atitinkami reisai nebuvo įvykdyti ar vykdyti nesilaikant eismo tvarkaraščio (įsakymo 1.1, 1.2 punktai). Bylą nagrinėję teismai padarė išvadą, kad ieškovė nepateikė įrodymų, patvirtinančių, jog ji 2015 m. sausio mėn. – 2016 m. vasario mėn. tinkamai vykdė reisu, kurie patikrinimo akte nurodyti kaip neįvykdyti ar įvykdyti tik iš dalies, todėl nėra pagrindo konstatuoti atsakovės nepagrįsto praturtėjimo. Nesutikdama su šia teismų išvada, ieškovė kasaciniame skunde teigia, kad teismai netinkamai vertino byloje esančius įrodymus, neįsigilino į mokinių nemokamo važiavimo keleiviniu transportu ataskaitų turinį, netinkamai atskleidė minėtų dokumentų esmę, be to, nepagrįstai netaikė *contra spoliatorem* taisyklės. Teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti su šiais argumentais.
23. Iš teismų procesinių sprendimų turinio matyti, kad teismai, sprenddami dėl patikrinimo akte nurodytų reisu neįvykdymo fakto, vertino patikrinimo akte apibendrintą informaciją, taip pat atsakovės pateiktus gyventojų skundus dėl neįvykusių reisu, Švenčionių autobusų stoties 2016 m. kovo 17 d. pranešimą, Švenčionių r. Pabrados „Zeimenos“ gimnazijos 2016 m. vasario 25 d. raštą, Pabrados seniūnijos 2016 m. kovo 17 d. raštą, taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad ieškovė, turėjusi pareigą įrodyti savo reikalavimo pagrindą (kad ji minėtus reisu įvykdė ir įvykdė tinkamai), į bylą nepateikė pirminių tai galinčių patvirtinti įrodymų – vairuotojo-konduktoriaus kasos aparatų ataskaitų. Teismai taip pat kaip nepakankamas pagrįsti aplinkybei, kad ieškovė įvykdė patikrinimo akte nurodytus reisu, įvertino ieškovės teiktas Mokinių nemokamo važiavimo keleiviniu transportu ataskaitas, kuriose faktinių kelionių skaičius nurodytas pagal mokymo įstaigos lankomumą (9 stulpelis). Iš bylos duomenų matyti, kad atsakovė 2018 m. rugsėjo 10 d. teismui pateikė savo turėtus rašytinius įrodymus ir rašytiniuose paaiškinimuose aiškiai nurodė, kodėl dalies įrodymų pateikti negali (jais nedisponuoja arba tokių dokumentų iš viso nėra), be to, ieškovė prašė išreikalauti įrodymus iš byloje nedalyvaujančio asmens, įrodymai yra išvestiniai ir nagrinėjamai bylai išspręsti nebūtini. Taigi *contra spoliatorem* prezumpcija atsakovei nagrinėjamu atveju negali būti taikoma, kadangi prašomų įrodymų nepateikimą lėmė ne atsakovės siekis šiuos įrodymus nuslėpti nuo teismo, o objektyvios, nuo atsakovės nepriklausančios, aplinkybės (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 6 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-250-687/2017](#), 69–70 punktus). Teisėjų kolegijos vertinimu, byla nagrinėję teismai laikėsi [CPK](#) 185 straipsnyje įtvirtintų įrodymų vertinimo taisyklių, kasacinio skundo argumentai nesudaro pagrindo konstatuoti įrodymų vertinimą reglamentuojančių proceso teisės normų pažeidimo.
24. Taigi konstatavę, kad ieškovė ginčijamų reisu neįvykdė, byla nagrinėję teismai padarė pagrįstą ir teisėtą išvadą, jog nėra pagrindo konstatuoti atsakovės nepagrįsto praturtėjimo neįmokant ieškovei kompensacijų už šiuos reisu.
25. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad byla nagrinėję teismai atskirai nepasisakė dėl tos dalies kompensacijų, iš kurios turėjo būti išskaičiuota įsakymo 1.3 punktu paskirta bauda, apsiriboję išvada, kad ieškovė nepagrįstai reikalauja iš atsakovės kompensuoti nuostolius, patirtus teikiant keleivių vežimo paslaugas imperatyvions įstatymo nuostatomis prieštaraujančios sutarties pagrindu, ir sumokėti sumas, kurios buvo išskaičiuotos iš numatytos už kitą ataskaitinį mėnesį (kitus ataskaitinius mėnesius) išmokėti kompensacijos.
26. Nors kolegija sutinka su kasacinio skundo argumentu, kad atsakovė neturėjo jokio teisinio pagrindo skirti įsakymu ieškovei 3301,44 Eur baudos, atsižvelgiant į tai, kad sutartis buvo pripažinta niekine (būtent dėl to atitinkama įsakymo dalis pripažinta neteisėta), tačiau atkreiptinas dėmesys į šios atsakovės paskirtos sankcijos įgyvendinimo ypatumus, nustatytus ginčijamo įsakymo 2 punkte, – ši bauda turėjo būti išskaityta iš numatomos už 2016 m. gegužės mėn. ir vėlesnius ataskaitinius mėnesius ieškovei mokėtinos kompensacijos. Taigi šiuo atveju teisiškai reikšminga aplinkybė, siekiant nustatyti, ar ieškovei priteistina 3301,44 Eur baudos suma, yra ne tai, kad ši bauda paskirta nesant teisinio pagrindo (galiojančios sutarties), o tai, ar ieškovė turi teisę į kompensacijas už 2016 m. gegužės mėn. ir vėliau teiktas keleivių vežimo paslaugas (šis laikotarpis nebuvo vertintas patikrinimo akte). Dėl to kasacinio skundo argumentai, kad teismas priėmė prieštarinę teismo sprendimą, panaikinęs įsakymą, tačiau atsisakęs priteisti iš atsakovės skolą, atmestini kaip nepagrįsti – šiuo atveju įsakymo dalies dėl baudos skyrimo panaikinimas savaime nelemia atsakovės pareigos išmokėti ieškovei 3301,44 Eur (baudos) dydžio kompensacijas už 2016 m. gegužės mėn. ir vėliau teiktas keleivių vežimo paslaugas, nenustačius atskiro pagrindo jas priteisti – atsakovės nepagrįsto praturtėjimo.
27. Sprendžiant dėl atsakovės nepagrįsto praturtėjimo 2016 m., atkreiptinas dėmesys į tai, kad Konkurencijos taryba 2015 m. birželio 30 d. nutarimu pripažino šalių sutartį pažeidžiančia Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus ir įpareigojo Švenčionių rajono savivaldybę ne vėliau kaip per 6 mėnesius panaikinti sutartį. Šis Konkurencijos tarybos nustatytas terminas suėjo 2015 m. gruodžio 30 d., tačiau sutartis nebuvo panaikinta, ieškovė ir toliau teikė keleivių pervežimo paslaugas.
28. [CK](#) 6.242 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad praturtėjimas nelaikomas nepagrįstu ir nesąžiningu, jeigu jis atsirado dėl tokio prievolės įvykdymo, kai nuostolių patyrusi prievolės šalis dėl savo pačios kaltės nesugebėjo įgyvendinti savo teisių taip, kad būtų išvengta nuostolių, ir kitas asmuo praturtėjo dėl nuostolių patyrusios šalies veiksmų, kuriuos ši atliko išimtinai savo interesais ir savo rizika. Šiuo atveju teisėjų kolegija sutinka su atsakovės atsiliepimo į kasacinį skundą argumentu, kad ieškovė, toliau vykdžiusi niekinę pripažintą sutartį po 2015 m. gruodžio 30 d., veikė išimtinai savo interesais (gaudama pajamas iš bilietų pardavimo) ir savo rizika (žinodama, kad sutartis yra niekinė ir negalioja, taigi neturėdama teisėto lūkesčio savo teises ginti remdamasi sutarties nuostatomis), dėl to atsakovės praturtėjimas dėl 2016 m.

ieškovės teiktų paslaugų, jei toks ir būtų, nelaikytinas nepagrįstu ir nesąžiningu.

29. Apibendrinant išdėstytus argumentus, konstatuotina, kad byla nagrinėjusių teismų išvada, jog ieškovė neįgijo teisės reikalauti iš atsakovės kompensuoti nuostolius, patirtus teikiant keleivių vežimo paslaugas, kaip jos nepagrįstą praturtėjimą (ir ta apimtini, dėl kurios konstatuota, kad paslaugos nebuvo suteiktos, ir ta apimtini, kurią jos teiktos laikotarpiu po 2015 m. gruodžio 30 d.), iš esmės yra pagrįsta. Konstatavęs, kad nebuvo pagrindo konstatuoti atsakovės nepagrįsto praturtėjimo, apeliacinės instancijos teismas, palikdamas nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimą atmesti ieškovės reikalavimą dėl skolos, delspinigių ir palūkanų priteisimo, iš esmės priėmė teisėtą sprendimą ir jo naikinti remiantis kasacinio skundo argumentais nėra teisinio pagrindo. Dėl šios priežasties apeliacinės instancijos teismo nutartis paliekama iš esmės nepakeista, tačiau pagal šioje nutartyje nurodytus argumentus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

30. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, iš antrosios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos ([CPK 93 straipsnio](#) 1, 2 dalys, 98 straipsnio 1 dalis).
31. Atsakovė prašė priteisti jai bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, pateikė šias išlaidas patvirtinančius įrodymus. Byloje esantys mokėjimo dokumentai patvirtina, kad atsakovė nagrinėjant bylą kasaciniame teisme patyrė 1815 Eur advokato atstovavimo išlaidas, susijusias su atsiliepimo į kasacinį skundą parengimu. Ši suma neviršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 7, 8.14 punktuose nustatytų dydžių. Netenkinus kasacinio skundo, atsakovei iš kasacinį skundą padavusios ieškovės priteistinas visų jos patirtų bylinėjimosi kasaciniame teisme išlaidų atlyginimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 26 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti atsakovei Švenčionių rajono savivaldybės administracijai (j. a. k. 188766722) iš ieškovės UAB „Švirka“ (j. a. k. 178660350) 1815 (vieną tūkstantį aštuonis šimtus penkiolika) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Gediminas Sagatys

Antanas Simniškis

Algirdas Taminskas